

دیندار زبیری له وهلامی راپورتیکی هیومان رایتس وۆچ: له ههریمی کوردستان دهیان یاسای نوی
دهرچوو و ههموار کراوه تهوه له بواړی ئازادییه کان و پته وکردنی بنه ماکانی مافی مرؤف

رؤژی دووشه ممه ریکه وتی 2020/6/15 ریکخراوی هیومان رایتس وۆچ راپورتیکی بلاوکرده وه به ناوی
(له وانهیه ههر کاتیک بانگت بکهین، ئازادی راده رپرین له ژیر هه ره شه دایه)، له م راپورتهیدا تیشک دهخاته
سه ر چهن د یاسای تایبته به ئازادی راده رپرین و رۆژنامه وانی و خراپ به کارهینانی ئه م یاسایانه. ههروهه
چهن د تبیینی و سه رنجیکی نیشانداهه ده رباره ی به کارهینانی ئه م یاسایانه له مامه له کردن له گه ل
رۆژنامه نووسان .

له م باره وه د. دیندار زبیری ریکخه ری راسپارده نیوده وه له تبیه کان له حکومه تی ههریمی کوردستان
رایگه یاند: ستراتیژی ته تی حکومه تی ههریمی کوردستان له باره ی ئازادییه کان وه بریتیه له شه فافیه ت و
ریزگرتن له و ئازادیانه، له م رووه وه ئیمه له په یوه ندی به رده وامداین له گه ل ریکخراوی هیومان رایتس
وۆچ و ئاسانکاری بۆ کاره کانیا ن کراوه له م رووه وه. ریکخراوی ناوبراو له میانه ی راپورته که یاندا ئاماژه به
ئالوگۆری زانیاری له گه ل حکومه تی ههریمی کوردستان کردوه و به رزی نرخاندوه .

له راپورته که دا ئاماژه به چهن د که یسیک کراوه له وانه که یسی ده ستگیرکردنی رۆژنامه نووس هیمن
مامه ند، له م باره وه ریکخه ری راسپارده نیوده وه له تبیه کان وتی: دوا ی سه ره لدان ی فایروسی کۆرؤنا له
ناوچه که حکومه تی ههریمی کوردستان چهن دین ریکاری گرت به ر بۆ ریگا گرتن له بلاو بوونه وه ی
فایروسه که له ههریمی کوردستان، هیمن مامه ند له ریگای تۆره کۆمه لایه تبیه کان زانیاری نادرستی
بلاوکرده وه و هانی خه لکی داوه بۆ شکاندنی قه دهغه ی هاتوچۆ، بۆیه داواکاری گشتی سکالای له دژی
تۆمار کرد و به پیی یاسای ده ستگیر کرا، دواتر به که فاله ت ئازاد کرا. دوا ی ئازادبوونی راسته وخۆ له ریگای
ده زگاکی راگه یاندنه وه چهن د تۆمه تیکی ناشیاوی ئاراسته ی هیزه کانی پۆلیس کرد، بۆیه به رپوه به رایه تی
پۆلیسی هه ولیر سکالای یاسایی دژی به رزکردوه و به ناو زپاندن تۆمه تباری کرد. بۆیه به پیی مادده کانی
(433، 434) له یاسای سزادانی عیراقی دووباره ده ستگیرا کرابۆوه له و ماوه به شدا گشت مافیکی
هه بووه وه ک بوونی پارێزه ر .

سه باره ت به که یسی به ده ل به روا ی، ریکخه ری راسپارده نیوده وه له تبیه کان وتی: دادوه ری لیکۆلینه وه ی
ده وک فه رمانی ده ستگیرکردنی ناوبراوی ده رکردوه به پیی مادده ی (240) ی یاسای سزاکانی عیراق ژماره
(111) ی سالی (1969) که سه ریچی کردنه له ریکاره کانی حکومه ت ده ستگیر کران، به پیی ئه م مادده یه
ههر که سیک سه ریچی له فه رمان و رینماییه کانی لایه نه په یوه نیداره کان بکات ده ستگیر ده کریت.

چونكه داواى خۆپيشاندانى كردوو له كاتيكدا مەترسییه كانى بۆلۆبوونەوهى ڤايرۆسى كۆرۆنا هەپەشەیهكى جددیه لەسەر ژيانى هاوولاتیان، هەروەها بێ ئەوهى رەزامەندى لایەنە ڤەيوەندیدارەکانیان گەردبوونەوهیهکیان ریکخست له ئەنجامدا دەستگیرکرا. داواى دەستگیرکردنى لەسەر داواى پارێزەرانی که یهکیان برابیهکی خۆیهتی بهناوی هەمدی عەبدولباقی به کهفالهت ئازاد کراوه، بهلام ناوبراو ئیستا تۆمەتبارە و بهپێی ماددهی (2) له یاسای خراپ بهکارهێنانی ئامپەرە ئەلیکترۆنییهکان ژماره (6)ی سالی 2008 راگیراوه .

له راپۆرتەکهدا باس له رۆژنامه نووس ئامانج بابەکر کراوه گوايه گیراوه و هەپەشەى لیکراوه، له ریکخهری راسپاردە نیودهولەتییهکان ئەوهى خستە ڤوو که ناوبراو سکاڵای دژی هیچ کەس و لایەنیک بەرز نهکردۆتهوه بۆ لایەنە ڤەيوەندیدارەکان بۆ ئەوهى به ئەركی خۆیان هەستن لەم رووهوه .

ریکخهری راسپاردە نیودهولەتییهکان له حکومهتی ئەوهشی خستە ڤوو که هیومان رایتس وۆچ له راپۆرتەکهیدا چەند راسپاردەیهکی ئاراستهی حکومهتی هەریمی کوردستان کردوو سەبارەت بهو یاسایانهی که له هەریم پیاده دهکړین و لەم بارهوه وتی: له بواری مافی مرۆڤ و ئازادییهکان له هەریمی کوردستان چەندین یاسای گرنگ ده‌رچوون و ژماره‌یه‌ک ڤرۆژه یاساش ئاماده کراون بۆ دهنگدان له‌سهری و خستنه‌بواری جیبه‌جیکردنه‌وه که به به‌راورد به یاسای زۆر له ولاتان هاوچه‌رخ و گشتگیرن. هەروەها لەم رووهوه چەندین یاسای پیشووی عێراقی له هەریم کاریان پیناکړیت له سالی ۱۹۹۱هوه یان هەموار کراونه‌ته‌وه به‌جۆرێک که له‌گه‌ڵ واقعی ئیستادا بگونجیت. ژماره‌یه‌ک یاسای دیکه‌ش هەن که ئیستا کار له‌سەر هەموارکردنه‌وه‌یان ده‌کړیت و قۆناغی زۆریان ب‌پویه، گشت ئەم یاسا و ڤرۆژه یاسایانه له بواری پیشخستنی به‌رده‌وامی بنه‌ماکانی مافی مرۆڤ و ئازادییه‌کانه‌وه پیشکه‌وتوون و له به‌رژه‌وه‌ندی دانیشتوانی هەریمی کوردستاندان .

له کۆتایی لێدوانه‌که‌یدا ریکخهری راسپاردە نیودهولەتییهکان رایگه‌یاند که نووسینگه‌ی ریکخهری راسپاردە نیودهولەتییهکان له حکومهتی هەریم به‌رده‌وام ده‌بیت له ئالوگۆری زانیاری له‌گه‌ڵ ریکخراوی هیومان رایتس وۆچ .